

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen bij het ministerieel besluit tot voorlopige opheffing van de bescherming als monument van de elektrische torenkraan van de Boelwerf in Temse

Provincie: Oost-Vlaanderen

Gemeente: Temse, 1ste afdeling, sectie B

Objectnummer: 4.01/46025/132.1

-

Dossiernummer: 4.001/46025/105.1

Omschrijving:

Elektrische torenkraan van de Boelwerf, Philippe Saverysstraat zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE

1. Advies uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige opheffing

1.1. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 1 juni 2021.

De VCOE bracht op 16 juni 2021 een ongunstig advies uit over de opheffing van de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het opheffingsdossier.

Behandeling van het advies:

De VCOE (hierna: commissie) stelt allereerst vast dat de erfgoedwaarden van de torenkraan niet onherstelbaar aangetast zijn of verloren zijn gegaan. Ook dient er geen noodzakelijke verplaatsing van de kraan of aanpassing van de bescherming inzake beheer of cultuuroederen te gebeuren. De voorgestelde opheffing van de bescherming verwijst naar artikel 6.2.1, 3° van het Onroerenderfgoeddecreet, dat een gehele of gedeeltelijke opheffing mogelijk maakt indien het algemeen belang dit vereist.

Volgens de commissie blijven de erfgoedwaarden, -elementen en -kenmerken op basis waarvan de bescherming in 2004 werd vastgelegd tot op heden intact. De commissie erkent dat de context gewijzigd is, maar ook in deze gewijzigde context is de kraan de enige resterende materiële getuige van het belangrijke industriële verleden van de gemeente Temse. Als baken langs de Schelde is de kraan bovendien beeldbepalend in het vernieuwde stadsbeeld. Volgens de commissie zijn het algemene belang- zoals bedoeld in art. 6.2.1, 3° van het Onroerenderfgoeddecreet- en de context van de torenkraan niet in die mate geëvolueerd dat een opheffing gerechtvaardigd is.

Antwoord: De commissie stelt terecht dat de erfgoedwaarden van de torenkraan niet onherstelbaar aangetast zijn of verloren zijn gegaan. De elektrische torenkraan is vandaag nog steeds uniek. Van de 21 beschermde kranen in Vlaanderen is dit de enige beschermde torenkraan. Ze is niet meer in gebruik, maar ze blijft een unieke technische bron. Ze zou zelfs nog volledig in werking gesteld kunnen worden, want alle elementen zijn behouden.

Als enige ongewijzigd bewaarde, materiële getuige is de kraan ook representatief voor de Boelwerf, die als scheepswerf zelf niet beschermd is. De enige beschermde scheepswerven in Vlaanderen zijn de droogdokken van het Kattendijkdok in Antwerpen, de droogdokken aan de Wiedauwkaai in Gent en de Scheepswerf van Baasrode.

Een opheffing van de bescherming op basis van artikel 6.2.1.1° is bijgevolg niet mogelijk: de erfgoedwaarden van de torenkraan zijn nog steeds aanwezig.

Toch is het algemeen belang van de torenkraan door een wijzigende context geëvolueerd ten opzicht van het algemeen belang ten tijde van de bescherming. We interpreteren context hier als volgt:

- de directe omgeving van het monument, die sterk wijzigde tegenover het ogenblik van de bescherming.
- het draagvlak dat er op het moment van bescherming bestond voor het behoud van het monument en dat vandaag, volgens het college van burgemeester en schepenen, veel minder bestaat.

Volgens de commissie kadert de aanvraag van de gemeente tot opheffing van de bescherming hoofdzakelijk in financiële overwegingen. De commissie geeft echter aan dat kosten voor beheer en onderhoud van waardevol erfgoed en een gewijzigde subsidiëring geen aanleiding

mogen zijn om zonder meer een opheffing van een bescherming te vragen. Conform het Onroerenderfgoeddecreet blijft het actiefbehoudsbeginsel te allen tijden gelden. Een gebrek aan financieringsmogelijkheden is volgens de commissie evenmin doorslaggevend om op basis van het algemeen belang over te gaan tot opheffing van een bescherming. Bovendien bestaat de vrees dat dergelijk precedent sommige eigenaars en zakelijkrechthouders zal aanzetten tot verwaarlozing van hun beschermd goed. De commissie verwijst naar de parlementaire voorbereiding bij het decreet, die benadrukt dat verwaarlozing of gebrek aan onderhoud door de (huidige of vorige) zakelijkrechthouder of beheerder in geen geval aanleiding kunnen geven tot een wijziging of gehele of gedeeltelijke opheffing van de bescherming. Ook bij de overweging van het schepencollege dat her- of nevenbestemming van de kraan uitgesloten zou zijn om redenen van veiligheid en budget kan de commissie zich niet aansluiten.

Antwoord: De commissie stelt terecht dat de financiële onhaalbaarheid van een restauratie of een moeilijke herbestemming, zoals gemotiveerd door het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Temse, geen afdoende redenen zijn tot opheffing van een bescherming. Ook verwaarlozing of gebrek aan onderhoud door de (huidige of vorige) zakelijkrechthouder of beheerder kan nooit een aanleiding zijn om een bescherming te wijzigen of geheel of gedeeltelijk op te heffen.

Het ministerieel besluit motiveert de opheffing van de bescherming van de torenkraan echter niet vanuit financiële overwegingen of vanuit een gebrek aan mogelijkheden tot her- of nevenbestemming of vanuit verwaarlozing of gebrek aan onderhoud, maar vanuit een gewijzigd algemeen belang.

Volgens de commissie doet het feit dat de kraan in oorsprong niet vervaardigd was voor de Boelwerf geen afbreuk aan de erfgoedwaarden die aan de basis liggen van de bescherming.

Antwoord: Zoals hoger aangehaald wordt de erfgoedwaarde van de torenkraan niet in vraag gesteld.

De commissie stelt vast dat de fotoregistratie beperkt blijft tot enkele overzichtsbeelden. De huidige fysieke toestand van het monument kan hierdoor niet goed worden ingeschat en specifieke erfgoedelementen en -kenmerken van het exterieur van de kraan en het interieur van de besturingscabine worden niet in beeld gebracht.

Antwoord: Het Onroerenderfgoeddecreet schrijft bij een volledige opheffing van een bescherming geen fotoregistratie van de fysieke toestand van het beschermde goed voor. Ook is de bouwfysische toestand van de kraan geen motief waar het opheffingsbesluit op steunt, de erfgoedwaarden zijn immers niet onherstelbaar verloren gegaan. Toch werd ter verduidelijking en om in lijn te zijn met andere dossiers een fotoregistratie aan het opheffingsbesluit toegevoegd. Om tegemoet te komen aan de vraag van de commissie zal het rapport 41653/2018/B van Monumentenwacht Vlaanderen uit 2018 ter verduidelijking als bijlage aan het opheffingsdossier worden toegevoegd.

De commissie merkt op dat het dossier van de torenkraan ad hoc voor advies wordt voorgelegd zonder breder (beleids)kader voor het actualiseren van beschermingen. Voorstellen tot wijziging of opheffing veronderstellen volgens de commissie steeds een zorgvuldige waardebeoordeling en kritische thematische toetsing in een Vlaams perspectief. Daarbij dient afdoende aangetoond te worden in welke mate erfgoedwaarden al dan niet evolueerden en de betreffende bescherming beantwoordt aan de selectiecriteria van de zeldzaamheid, herkenbaarheid, representativiteit, ensemblewaarde en context. Op die manier wordt ook vermeden dat er hiaten ontstaan in het beschermde bestand.

Antwoord: Het klopt dat het opheffingsdossier voor de torenkraan niet kadert in een breder beleidskader. Het gaat hier om een ad hoc-aanvraag tot opheffing waarbij gebruik gemaakt wordt van de opheffingsmogelijkheid van art 6.2.1. 3° van het Onroerendergoeddecreet. Een breder beleidskader is hiervoor geen vereiste.

Conclusie: het advies heeft invloed op het opheffingsdossier.

Het opheffingsdossier werd als volgt aangepast:

Aan het opheffingsdossier wordt het rapport 41653/2018/B van Monumentenwacht Vlaanderen uit 2018 als bijlage toegevoegd.

1.2. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige opheffing

Het uitgebrachte advies heeft invloed op het opheffingsdossier. Aan het opheffingsdossier wordt het rapport 41653/2018/B van Monumentenwacht Vlaanderen uit 2018 als bijlage toegevoegd.